

Δημήτρης Οικονόμου

ΙΚΑΡΟΣ

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΦΥΛΑΚΑΣ

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης - Παρισιού, που κυρώθηκε με το ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, της σελιδοποίησης, του εξωφύλλου και γενικότερα όλης της αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993.

© Δημήτρης Οικονόμου & Εκδόσεις Ίκαρος 2020

ISBN 978-960-572-324-8

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΦΥΛΑΚΑΣ

μυθιστόρημα

ΙΚΑΡΟΣ

*Στους γονείς μου
και στους δικούς τους γονείς*

Αντί προλόγου

Αι ιταλικαί στρατιωτικαί δυνάμεις προσβάλλουσιν από της 05:30 ώρας της σήμερον τα ημέτερα τμήματα προκαλύψεως της Ελληνοαλβανικής Μεθορίου. Αι ημέτεραι δυνάμεις αμύνονται του Πατρίου εδάφους.

Αυτό ανέφερε με ανεπανάληπτη δωρική λιτότητα το θρυλικό πρώτο ανακοινωθέν του πολέμου, που εκδόθηκε από το ΓΕΣ το μεσημέρι της 28ης Οκτωβρίου 1940.

Ποια ήταν όμως αυτά τα «ημέτερα τμήματα»; Γιατί τα έλεγαν «προκαλύψεως»; Ποιο ήταν το σχέδιό τους; Πώς ακριβώς αμύνονταν, και ποιοι τα συγκροτούσαν;

Εγώ ήξερα από μικρό παιδί. Αυτό όμως που πάντα με απασχολούσε ήταν τι όπλισε τους απλούς, καθημερινούς ανθρώπους, τι ακριβώς τους ώθησε να γράψουν την πιο ιστορική σελίδα στη σύγχρονη εποχή της χώρας.

Το παρόν βιβλίο βασίστηκε σε δεκάδες μαρτυρίες αγωνιστών τόσο της Ηπειρωτικής Εταιρείας, γνωστής και ως

Ηπειρωτικό Κομιτάτο, της περιόδου 1906-1910 όσο και του 1940, ανάμεσά τους και του παππού μου, με τις μαγικές ιστορίες του οποίου για τη λίμνη, το Νησί, την ηπειρωτική ύπαιθρο, τις αρκούδες και τους λύκους μεγάλωσα, καθώς και σε διηγήματα και άλλα κείμενα των γονιών μου, δημοσιευμένα ή μη. Φυσικά, όμως, αποτελεί προϊόν μυθοπλασίας.

Ο Παράδεισος. Γι' αυτόν ήταν πάντα ο Παράδεισος. Η σιγαλιά της νύχτας και ο παφλασμός των κυμάτων. Το ψάρεμα τέτοια ώρα στα καλάμια με τον βουλκό.

Η πρωινή ομίχλη ξεκινούσε από πέρα μακριά, από την Αρδομίστα και τη Μονή Ντουραχάνης, και άρχιζε να εξαπλώνεται με γρήγορους ρυθμούς. Έπρεπε να βιαστεί. Μέσα σε λίγα λεπτά, μέχρι αυτός και ο γιος του να επιβιβάζονταν στη βάρκα, θα σκέπαζε τη μισή λίμνη και θα κινούνταν προς την πόλη. Δεν είχε χαράξει, και τα παπιά ακόμα κοιμόνταν στις φωλιές τους μέσα στις καλάμιές. Το Μιτσικέλι, πίσω τους, ύψωνε τον σκοτεινό του όγκο μες στην απόλυτη σιωπή, σαν γιγάντιος αμίλητος φρουρός ολάκερης της λίμνης και της πεδιάδας.

Όσο το μικρό πλοiάριο έσκιζε απαλά τα νερά, ο Γιώργης είχε στήσει αυτί για να αναγνωρίσει τους ήχους. Έλαμνε στα τυφλά καθώς κατευθυνόταν προς τη Σκάλα, με μοναδικό οδηγό το Μπαϊρακλή Τζαμί, μπροστά του, που έπρεπε να

είναι σε ευθυγραμμία με τη Μονή Φιλανθρωπηνών, στην πλάτη του. Η άκρη του μιναρέ ήταν το μόνο κτίσμα που ξεπρόβαλλε στο πρώτο θαμπό φως της ημέρας μέσα από την ομίχλη, αλλά το μοναστήρι στο Νησί, πίσω του, δεν μπορούσε πια να το διακρίνει.

Ο δωδεκάχρονος Ανδρέας, στην πλώρη, τουρτούριζε από τον μουλιασμένο στην πρωινή υγρασία αέρα.

«Τσιμ'διά! Ούτ' ανάσ'. Άκου το νερό! Πώς θα καταλάβεις πού θα δέσουμε;»

Ο νεαρός υπάκουσε. Τέντωσε τα αυτιά του για να συλλάβει την ανεπαίσθητη αλλαγή των κυμάτων που έσκαγαν πάνω στα βράχια και, ύστερα από λίγο, κατάλαβε τι εννοούσε ο πατέρας του. Το κύμα έκανε έναν διπλό ήχο και άφριζε αμέσως. Πήγε να του το πει, όλος ικανοποίηση, αλλά ήδη ο Γιώργης είχε σταματήσει το κουπί και έστριβε τη βάρκα με τη λαγουδέρα, αφήνοντάς τη να έρθει από μόνη της να αράξει στο πλάι της πέτρινης αποβάθρας, που πλέον φαινόταν καθαρά. Μόλις η βάρκα σταμάτησε, ο Ανδρέας, μαθημένος εκατοντάδες φορές, πετάχτηκε στην αποβάθρα κρατώντας μια χοντρή τριχιά στο αριστερό του χέρι και την έδεσε στον πρώτο κρίκο που βρήκε.

Ο πατέρας δεν μίλησε. Απόθεσε τα δύο κοφίνια στην αποβάθρα, πήρε την τριχιά της πρύμνης και με ένα σάλτο βρέθηκε να τη δένει και να σιγουρεύει καλά τη βάρκα του. Ύστερα πήρε το ένα κοφίνι, το άλλο ο γιος, και προχώρησαν προς την αγορά.

«Σφίξ', αν θες να πάμι για κυνήγ' πριν να φέξ'».

Άφησαν από αριστερά τους τα ταμπάκια με τη χαρα-

κτηριστική τους δυσωδία, που ο Ανδρέας δεν μπορούσε να τη συνηθίσει όσες φορές κι αν περνούσε από εκεί, και ξεκινήσαν να ανεβαίνουν μες στην καταχνιά τον λασπωμένο δρόμο προς τη Σιαράβα. Πέρασαν μπροστά από τα Ναυτάκια, με τις δύο ασημένιες κρεμαστές λάμπες πετρελαίου, που ο ιδιοκτήτης, ο Γιάννης ο Ζώτος, είχε φέρει από την Ιταλία, να φέγγουν μέσα στο σκοτάδι. Σε λίγο, που θα χάραιζε, θα έβγαινε και θα τις έσβηνε, και ο Γιώργης επιτάχυνε το βήμα του και γύρισε το κεφάλι από την άλλη μεριά. Είχε τους λόγους του να μη θέλει πολλά πολλά με τον Ζώτο, παρότι είχαν περάσει τα χρόνια και είχε αποδειχτεί εχέμυθος.

«Μην γκιορεύς. Προχώρα».

Ήθελε να κόψουν δρόμο προς την κάτω πλατεία, για να βρεθούν μια ώρα αρχύτερα στο ξενοδοχείο Αβέρωφ, όπου θα παρέδιδαν το πρώτο κοφίνι κυπρίνους. Ο διευθυντής τού είχε στείλει μήνυμα από χτες. Ένας καλός πελάτης ήθελε να πάρει μαζί του τούτο το περίφημο ψάρι που είχαν ρίξει στη λίμνη μόλις την προηγούμενη χρονιά, για το οποίο όλοι έλεγαν πως ήταν εξαιρετικό και πως οι ψαράδες, χάρη σ' αυτό, ευτυχώς σώθηκαν.

Ήταν ακόμα νύχτα, αλλά στο ξενοδοχείο όλοι οι υπάλληλοι ήταν στο πόδι. Ο Γιώργης ζήτησε από τον γιο του να αφήσει στα σκαλιά το κοφίνι που κρατούσε, και χτύπησε την πόρτα. Του άνοιξε μια καμαριέρα.

«Πες στ' αφεντικό σ' πως έφ'ρα τ'ς κυπρίνους που μου ζήτ'σι».

«Δεν του το λες ο ίδιος;»

«Δεν προλαβαίνουμι. Έχουμι κι άλλη παράδοσ'. Δώσ'

του τα χαιρετίσματά μου και πες του να μ' ορμηνέψ' να πάμι για κυνήγι».

Χαιρέτησε και πήρε παραμάσχαλα το κοφίνι του γιου του. Χαιρέτησε και ο Ανδρέας, που στο μεταξύ δεν είχε πάρει τα μάτια του από την όμορφη κοπέλα με το πλούσιο στήθος, και κατευθύνθηκαν προς το αρχοντικό του Βέλιου, ενός πλούσιου έμπορα που είχε τα αρραβωνιάσματα της κόρης του.

Δεν ήταν ψαροπακάλης ο Γιώργης. Δεν διαλαλούσε τηνπραμάτεια του στην αγορά του Μαρκάδου. Ήταν ψαράς από τους λίγους και κυνηγός ξακουστός σε ολόκληρη την πόλη. Μπαινόβγαινε σε όλα τα καλά σπίτια και έπαιρνε παραγγελίες, μια αγριόχηνια, τρεις οκάδες καραβίδες, δυο χέλια, ό,τι επιθυμούσε ο κάθε νοικοκύρης, και τις παρέδιδε το επόμενο πρωί ή, πολλές φορές, αν η παραγγελία είχε γίνει νωρίς, ακόμη και την ίδια μέρα. Δεν καταλάβαινε από σχόλες. Η βάρκα ήταν η ζωή του και η λίμνη το σπίτι του. Κανείς ποτέ δεν τον είχε δει ξέμπαρκο, να κάθεται στο καφενείο και να πίνει ή να παίζει. Δούλευε μέρα νύχτα. Γι' αυτό, του είχαν βγάλει στο Νησί το παρατσούκλι Μπάρκος. Πολλοί άρχοντες της πόλης τον προτιμούσαν για βαρκάδα τις Κυριακές με τις οικογένειές τους. Μόνο σ' αυτόν εμπιστεύονταν τις θυγατέρες τους που δεν ήξεραν κολύμπι. Η λίμνη ήταν επικίνδυνη. Είχε ύφαλους και ρουφήχτρες, αλλά ο Γιώργης την ήξερε απέξω και ανακατωτά, γνώση που μεταφερόταν από γενιά σε γενιά. Την είχε μεταδώσει σ' αυτόν ο δικός του πατέρας και, πιο πριν, σ' εκείνον ο παππούς του. Οι πιο μερακλήδες από τους Γιαννιώτες τον

αποζητούσαν σύντροφο στο κυνήγι και τον παραδέχονταν αρχηγό στο κλείσμα της αγριόχηνας. Αν και όλοι οι Νησιώτες έχαιραν σεβασμού στην πόλη ως καλοί κυνηγοί, ελάχιστοι πετύχαιναν παπί στον αέρα, και μάλιστα στο κεφάλι, όπως ο Γιώργης. Πολλοί έλεγαν πως τον είχαν δει να πετυχαίνει σπύρτο στα τριάντα μέτρα ή πως με μια ριζιά χαλούσε είκοσι πουλιά. Και πως είχε τόση δύναμη ώστε κάποια μέρα, όταν μια γάτα τού έκοψε τα δίστυα για να φάει μια τσίμα που είχε μπερδευτεί μέσα τους, τσατίστηκε τόσο που την άρπαξε από τα πίσω πόδια και την έσκισε στα δύο.

Κατηφόρισαν με γοργό βήμα. Ο Ανδρέας δεν ήταν πια φορτωμένος, και μπορούσαν να κινηθούν με μεγαλύτερη ευκολία. Όταν άφησαν πίσω τους την κεντρική οδό και έστριψαν στην Ουίλσονς, τα μάτια του παιδιού καρφώθηκαν με δέος στο μεγάλο κτίριο του Διδασκαλείου, στο βάθος. Κοντοστάθηκαν μπροστά στο αρχοντικό του Βέλιου, και ο Γιώργης χτύπησε την πόρτα. Άνοιξε η υπηρέτρια. Όμως αυτή τη φορά ο Ανδρέας δεν κοίταξε την κοπέλα, αλλά το επιβλητικό κτίριο στην άλλη άκρη του δρόμου, με τα έξι μεγάλα παράθυρα στον πάνω όροφο, που διακρίνονταν χάρη στις φλόγες των τεσσάρων ψηλόλιγνων φανοστατών στο πεζοδρόμιο, και φαντάστηκε τον εαυτό του σπουδαστή σε αυτές τις αίθουσες με τα ψηλά ταβάνια, τις σόμπες πετρελαίου και τους μεγάλους μαυροπίνακες.

Παρέδωσαν και το δεύτερο κοφίνι και πήραν τον δρόμο της επιστροφής. Το φως του ήλιου άρχιζε να διαλύει το σκοτάδι από την Ανατολή και μαζί την πρωινή υγρασία. Σχεδόν έτρεχαν τώρα. Έφτασαν στον *Καπετάν Ανδρέα*,

τη βάρκα από ρόμπολο, σύντροφο του Γιώργη στο ψάρεμα και στο κυνήγι τα τελευταία χρόνια, που της είχε δώσει το όνομα του γιου του και του συχωρεμένου του πατέρα του, και πήδηξαν μέσα. Έπιασε ο μικρός το δεύτερο ζευγάρι κουπιά, και άρχισαν να κωπηλατούν συντονισμένα, σημάδι πως το είχαν κάνει πολλές φορές. Τα κουπιά σχεδόν πετούσαν, και ο Ανδρέας κόντευε να σκάσει. Ήταν δύσκολο να ακολουθεί τον ρυθμό του πατέρα του, αλλά δεν ήθελε να τον απογοητεύσει ούτε να δώσει αφορμή για επικριτικά σχόλια. Ήταν αντράκι ο μικρός, κωπηλατούσε με μισή ανάσα, τα μάγουλά του είχαν κοκκινίσει, τα μάτια του είχαν πεταχτεί έξω, οι φλέβες του είχαν τεντωθεί, οι ώμοι του πονούσαν, μα δεν το έβαζε κάτω.

Πλησίασαν αμίλητοι στην Ντουραχάνη. Ο Γιώργης έριξε την άγκυρα και σηκώθηκε από τη θέση του. Έβγαλε δύο κουβερτσάνιδα από την πλώρη, και κάτω από το σωτρόπι, στην ίδια θέση όπου κάποτε, πριν από την απελευθέρωση, τις νύχτες κουβαλούσε όπλα από τη μια μεριά της λίμνης στην άλλη, φανερώθηκε ένα δίκαννο και ένα Μάνλιχερ του ελληνικού στρατού. Το Μάνλιχερ, ενθύμιο από το '13, δεν το έδινε κανενός, τουλάχιστον όχι ακόμα. Άρπαξε το δίκαννο και τοποθέτησε τις σανίδες στη θέση τους. Το έσπασε στη μέση και έβαλε δύο φυσίγγια. Μεγαλωμένος στην Τουρκοκρατία, δεν είχε πάει στο σχολείο και δεν ήξερε γράμματα. Ήξερε όμως ότι στο πρώτο μάθημα έπρεπε να ενθαρρύνει τον γιο του. Γι' αυτό και επέλεξε την καραμπίνα. Τα σκάγια θα απλώνονταν παντού, και όλο και κάτι θα πετύχαινε. Δεν θα απογοητευόταν το παιδί. Το άλλο, το στρατιωτικό, όπλο

βαρύ, με γεμιστήρες και δυνατό κλότσημα, ήταν για άντρες. Μπορούσε να σκοτώσει αρκούδα με αυτό. Είχαν καιρό, θα του το έδειχνε αργότερα, αφού πρώτα μάθαινε καλά να κρατάει όπλο. Ξανακάθισε στη θέση του στην πρύμνη και έτεινε το ντουφέκι στον γιο του. Εκείνος σηκώθηκε για να το πάρει.

«Μη σ'κάν'σι», του ψιθύρισε, τραβώντας πίσω το ντουφέκι. «Τα γλιέπ'ς;»

«Τα γλιέπου».

«Πού 'ν' τα;»

«Στις καλαμιές, ζερβά μας».

«Πόσα γλιέπ'ς;»

«Τέσσ'ρα».

«Είν' έξ'. Είν' κι άλλα δυο, από πίσω τους. Κι μεις στα πόσ' ίμαστι;»

«Ίσαμι δέκα οργιές».

«Απ' αυτού μπορείς τα τρία. Πέσε τα πίκπα για σιγουριά», και του έτεινε πάλι το ντουφέκι.

Ο Ανδρέας το πήρε, ξάπλωσε μπρούμυτα και το στερέωσε στον ώμο του, με τη μισή κάννη έξω από τη βάρκα. Τότε ο Γιώργης φοβήθηκε μην τυχόν και του κλοτσήσει και τον ρίξει μέσα στο νερό, και σύρθηκε προς το μέρος του, έτοιμος να τον γραπώσει αν κουνιόταν.

«Σημάδεψ' τα δυο από πίσω. Λίγο πιο πάν' απ' τα κεφάλια τους, το πολύ μισό μέτρο. Κλείδωσέ το στον ώμο σ', βάλ' δύναμη στη μέση σ', να μη σου στρίψ' και σου φύγει η βολή, και κράτα το γερά με τ' αριστερό χέρ'. Μην πυροβολήσ'ς πριν σ' πω».

Ο Ανδρέας υπάκουσε. Περίμενε για λίγο, όση ώρα ο πατέρας του έπαιρνε το κουπί και το έμπηγε στον πυθμένα, αντίβαρο για ενδεχόμενο αναποδογύρισμα της βάρκας.

«Έτ'μος».

Ακουστήκε ένα μπαμ, που διατάραξε την ησυχία της όχθης και έκανε εκατοντάδες πουλιά να πεταχτούν στον αέρα, μέσα από τις καλαμιές, κρώζοντας. Ο Ανδρέας ταρακουνήθηκε πολύ, παράτησε την καραμπίνα και κράτησε τα αυτιά του.

«Τι έπαθες, ρε μπανταλό; Για να δω...» του κατέβασε τα χέρια ο πατέρας του και κοίταξε να δει αν έτρεχε αίμα. «Δε σε ξεζγκάρ'σε. Καλά 'σι. Λαχτάρ'σες μόνο. Άιντε, πάμ' να δούμι τι π'λιά έπιασ'ς, α;»

Πλησίασαν. Τρεις φαλαρίδες έπλεαν νεκρές ανάμεσα στις καλαμιές. Και οι δυο τους ήξεραν πως τα μαύρα αυτά πουλιά είχαν βαλτώδη γεύση και δεν τρώγονταν. Μόνο οι φτωχές οικογένειες τα αγόραζαν. Ήταν όμως μια καλή αρχή.